

Länsstyrelsen
Norrbotten

YTTRANDE

1 (6)

Datum
2020-04-03

Diarienummer
407-2158-2020

Naturvårdsverket
registrator@naturvardsverket.se

Yttrande om miljökonsekvensbeskrivning enligt Esbokonventionen gällande kraftledning mellan Keminmaa i Finland och Torne älv i Övertorneå kommun

Ert ärende nummer: NV-08641-18.

Beskrivning av ärendet

Naturvårdsverket har översänt ett Esbosamråd om framtagna miljökonsekvensbeskrivning för en planerad 400 kilovolts kraftledning mellan Keminmaa och Torneälv till Länsstyrelsen för synpunkter.

Enligt missivet bör synpunkterna lämpligen inriktas på det föreslagna projektets eventuella gränsöverskridande påverkan och åtgärder för att reducera eller eliminera denna påverkan.

Bakgrund

Sverige underrättades om planerna för en ny kraftledning mellan Sverige och Finland 14 december 2018. Då genomfördes ett gränsöverskridande samråd avseende det program för miljökonsekvensbeskrivning som översändes från Finland. Kraftledningsprojektet Keminmaa-Torne älv är en del av Fingrids och Svenska kraftnäts samprojekt, som omfattar genomförande av en ny gränsöverföringsförbindelse mellan Pyhänselkä i Finland och Messaure i Sverige. I detta förfarande för miljökonsekvensbedömning granskas Fingrid Abp:s 400 kilovolts kraftledningsprojekt mellan Keminmaa-Torne älv. Konsekvenserna på den svenska sidan av kraftledningsprojektet Keminmaa-Torne älv utgörs av de landskapskonsekvenser som uppkommer vid passageplatsen vid Vuennonkoski i Torne älv dal. Fingrid och Svenska kraftnät granskade i samarbete flera alternativa platser för korsningen av den finsksvenska gränsen. Utgångspunkten för granskningen var att hitta det mest genomförbara alternativet för bägge bolag. Punkten som bedöms nu visade sig vara den lämpligaste, eftersom passagen över Torne älv vid Vuennonkoski tekniskt sett är genomförbar för bägge bolag.

Länsstyrelsens synpunkter

Inledningsvis anser Länsstyrelsen att projektet för finsk respektive svensk sida inte ska befinna sig i "olika faser" då de två delarna av projektet blir varandras förutsättningar och miljöbedömningar inte kan skjutas till senare bara för att man inväntar den andra sidan. Detta kan annars få oönskade konsekvenser i senare delar av projektet, t ex att

styrande etappbeslut i projektet då riskerar att tas utan rätt och objektiv information/förutsättningar/underlag/kunskap.

Länsstyrelsen efterfrågar en tydligare redogörelse för hur bolagen tänkt angående samordningen och helheten för miljöbedömningen mellan de två ärendena (ESBO-samrådet och svensk nätkoncession) gällande de gränsöverskridande miljökonsekvenserna och alternativen för kraftledningen från Messaure via Risudden till Keminmaa. Text får ju det alternativ som Fingrid till sist väljer följdverkningar för vilka miljökonsekvenser som uppstår på svensk sida då det avgör var den svenska ledningen sen ska fortsätta genom svenska Tornedalen och vice versa.

Landskapet och kulturmiljön

Projektet påverkar påtagligt landskapsbilden och kulturmiljön i den här delen av Tornedalen. Den delen av kraftledningen som ligger på finsk sida är den som påverkar svenska sidan mest då landskapsrummet i älvdalen naturligt orienterar sig ner mot älven. MKB:n behöver därför även bedömas utifrån de kunskapsunderlag och skydd för områdets landskapsvärden som finns på svenska sidan. Detta handlar främst om Riksintresseområdet för kulturmiljövården, Norrbottens kulturmiljöprogram samt landskapsbildsskydd, Länsstyrelsen är behjälplig att tillhandahålla dessa underlag, bestämmelser och värdebeskrivningar vid begäran. Det här behöver finnas redan i MKB:n.

Fotomontagens visualisering är inte i en tillräcklig skala för att bedöma hur ett relevant landskapsavsnitt påverkas. Att inte en människa kan se text både kraftledningarna och den planerande vindkraftsetableringen vid Päckilä (Bäckesta) på finska sidan samtidigt är inte den enda bedömningsgrunden för påverkan på landskapet. Detta gäller bägge alternativen och handlar om olika skalor där vindkraftsetableringen är endast ett exempel på en kumulativ effekt på landskapet, men det finns självklart fler aspekter.

För att minimera påverkan på landskapet är det norra alternativet, parallellt med befintligt ledning, mest fördelaktigt. Detta ställningstagande är dock svårt att göra på ett objektivt sätt utan tydligare bedömningsunderlag, se nedan.

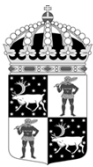
Konsekvensernas omfattning varierar beroende på landskapstyp. I texten nämns att kraftledningens konsekvenser för kulturmiljön är små eller måttliga och att åtgärder kommer att göras för att minska påverkan.

Endast utifrån text och kartor och de befintliga fotomontagen är det dock, ur kulturmiljö- och landskapssynpunkt, text svårt att få en visuell uppfattning av påverkan på kulturlandskapet, älvdalen och vilket av alternativen som är att föredra.

Det bör därför göras en komplettering t.ex. genom digital visualisering alt. genom sådana fotomontage, där påverkan på landskap och kulturmiljö redovisas för både norra och södra alternativet och utifrån olika vinklar och perspektiv.

En bedömning av landskapets känslighet och tålighet, ur landskaps- och kulturmiljösynpunkt saknas och behöver kompletteras.

Här behöver man ju även titta på de kumulativa effekterna för den här delen av Tornedalen. De kumulativa effekterna behöver bedömas tillsammans med text det nya vindkraftsprojektet på finsk sida mitt emot Bäckesta/Päckilä (som LST överklagade 2016 pga påtaglig skada på en av riksintresseområdets värdekärnor). Projektet behöver

se på landskap och kulturlandskapet som en helhet. Detta är redan en stor brist i ESBO-samrådet som tidigare konstaterats. Eftersom att det här behandlas prövningsmässigt som två olika projekt (pga gränsen) så behöver de bägge MKB:erna åtminstone försöka överbrygga detta problem genom att de samordnas och det i alla fall MKB-mässigt bedöms som ett helhetsprojekt (vilket det ju faktiskt är). I dagsläget är så inte fallet och en rad landskapsfrågor riskerar därför att försvinna från prövningen på grund av nuvarande snuttifiering/de små stegens tyranni i åtminstone ESBO-ärendet. Projektet behöver helhetsbedömas för miljökonsekvenserna och så att de alternativ som till sist väljs faktiskt har minimerat den betydande miljöpåverkan som projektet sammantaget innebär, som en helhet.

Länsstyrelsen kan utifrån samrådsunderlaget därmed inte dela MKB:s bedömning att påverkan och konsekvenserna för landskapet och kulturmiljön på svensk sida stannar vid ”minst måttligt”.

Kulturmiljö i övrigt

Citat från MKB:n:

Sammanfattningsvis görs bedömningen att ett så pass omfattande nytt inslag i landskapet som kraftledningskorridoren utgör, påverkar landskapsbilden negativt men att det finns mildrande effekter. Genom att bl.a. placera den nya ledningen bredvid den befintliga ledningen och att placera stolparna där de får minst påverkan det kan de negativa konsekvenserna mildras. Konsekvenser och skyddsåtgärder för riksintresse kulturmiljö kommer också att utredas vidare.

Kraftledningens konsekvenser bedöms för kulturmiljön vara små eller måttliga.

Bedömningen baseras i huvudsak på befintliga byamiljöer och nuvarande markanvändning i älvdalar.

- Exempelvis under kap 5.2 sägs att ”...kraftledningen belägen på en plats där de viktigaste kulturella särdragen i den aktuella värdeområden finns representerade i mindre utsträckning, vilket i sin tur bidrar till att minska betydelsen av konsekvenserna.”.

Detta är ett generellt antagande och eftersom en låg representation i vissa fall kan innebära högt kulturhistoriskt värde kan det få till följd att påverkan kan bli stor. Det behöver således förtydligas vad antagandet bygger på och vad den aktuella värdeområden omfattar.

- Begreppet ”kulturmiljö” är inte tydligt definierat och i texten används det endast för att uttrycka det bebyggda landskapet vid gränsälven. En bedömning av konsekvenserna på det historiska kulturlandskapet saknas. Landskapet som omfattar Torne älvdal är inte gränsberoende utan ska ses som en helhet varför en konsekvensbeskrivning bör omfatta landskapet på båda sidor älven.

Begreppen värdeområden och kulturkrets är ”allmänna” och inte tydligt definierade. Det blir därför svårt att utläsa vilka specifika områden som menas.

Det vore önskvärt med samordning mellan svensk och finsk kulturmiljökompetens för att nå samsyn och enhetlighet i terminologi, definition och bedömning.

Sista stycket s. 26 sammanfattar aktuellt läge och där står att ”__ __ Längs den sträcka som kraftledningen kommer sträcka sig genom Sverige finns flertalet värdefulla och känsliga miljöer. I den samlade bedömningen har konsekvenserna inte värderats då det är ett för tidigt skede att göra denna bedömning för den svenska delen av ledningen. Längs delar av sträckningen finns risk för stora negativa konsekvenser om inte tillräckliga skyddsåtgärder kan vidtas men totalt sett är det få intressen som kommer påverkas i större utsträckning”.

- Ur kulturmiljösynpunkt finns i dagsläget inte tillräckligt underlag för att bedöma omfattningen av påverkan på kulturlandskap och kulturmiljö eftersom det arkeologiska och kulturhistoriska underlagsmaterialet hittills endast består av resultat från en första del av arkeologisk utredning och en översiktlig kulturlandskapsanalys.
- Resultatet av den arkeologiska utredningen ligger nu till grund för en fördjupad, utredning (steg 2). När den har utförts kan konsekvenserna på kulturmiljö och kulturlandskap bedömas och vilka åtgärder som krävs för att skydda dessa. Inför detaljerad planering av placeringar etc. kan tillstånd enligt KML också komma att bli aktuellt för vissa platser.

Naturmiljö och friluftsliv

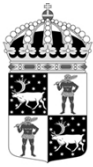
Det norra alternativet bedöms ge minst påverkan på naturmiljö samt friluftsliv (särskilt fritidsfisket) eftersom alternativet ligger i anslutning till befintligt ledning.

I MKB:n framgår att kollisionsrisken för fåglarna kan minskas genom att fågelbollar monteras på ledningarna på vidsträckta myr- och åkerområden samt på de ställen där kraftledningen korsar älven. Länsstyrelsen håller med om detta och anser att det är viktigt att fågelavvisare monteras vid övergången av Torne älv då fåglar ofta följer ledlinjer i landskapet såsom till exempel älvar.

Natura 2000

I MKB:n framgår att kraftledningsrutten korsar Naturaområdet Torne älv-Muonio älv i Vuennonkoski och att Torne älv är ungefär 250 meter bred där ledning passerar älven. Det finns inte behov av att placera stolpar i vattendraget utan stolplatserna kommer att vara placerade på bägge sidor om Torne älv utanför bankarna och utanför översvänningsriskområdet. Därmed orsakar grundläggningen inga ändringar i älvbankarna och ingen tillfällig grumlighet som påverkar vattenkvaliteten bedöms uppkomma i älven. Trädbeståndet kommer avlägsnas från kraftledningsområdet innan kraftledningen byggs. Vegetationen i fältskiktet blir kvar, vilket förhindrar att älvbankarna eroderar. Byggandet eller användningen av kraftledningen bedöms inte leda till skadliga konsekvenser för vattendragen och Finngrids slutsats är att det inte behövs någon Naturbedömning enligt naturskyddslagen.

Länsstyrelsen delar Finngrids bedömning att projektet inte kräver en prövning enligt 7 kap 28 a § MB för anläggandet av ledning över själva Torneälven. Länsstyrelsen noterar dock att det inte framgår i MKB:n om Finngrid avser att spara buskvegetation inom strandområdet som Länsstyrelsen föreslagit som försiktighetsåtgärd i det tidigare samrådet.

Rennäring

Kraftledningen korsar svensk-finska gränsen i Liehittjä koncessionssameby. En eventuell verksamhet måste i möjligaste mån säkerställa att renar från svensk sida inte går över till finsk sida. Effekter med ev. ökad skotertrafik under kraftledningarna kan leda till att renar lättare går över landsgränsen, vilket måste förebyggas.

Jordbruk

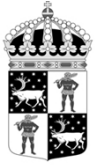
Länsstyrelsen har inga detaljerade synpunkter i ärendet, men förordar den sträckning som medför minst negativ påverkan på jordbruksmark. Här nedan följer våra generella synpunkter på luftledningar.

Undvik ledningsdragning över jordbruksmark. Ledningar, stolpar och staglinor utgör brukningshinder som försvårar brukandet av marken på många sätt:

- Mer arbets- och maskintid krävs vid varje bearbetning på fältet. Varje ledningsstolpe medför att redskap måste lyftas och körningen anpassas med byte av körriktning, vändning, och rundkörning för att kunna bearbeta jorden eller skörda runt varje stolpe. Mer onödig körning medför ökad jordpackning vilket leder till skördebortfall.
- Dagens jordbruksmaskiner kan ha arbetsbredder på >24 meter. En ledningsstolpe sätter effektivt stopp för körningen och medför nedtrampad gröda för att komma förbi hindret.
- Ökad förekomst av ogräs. Runt ledningsstolpen etableras i regel rotoqräs som kvickrot och tistel. De är svåra att bekämpa eftersom bearbetning i närheten av stolpen riskerar att skada stolpen. Kvarvarande ogräs sprids sedan över resten av fältet och försvårar odlingen.
- För att belysa värdet på vad brukningshindret som en ledningsstolpe utgör, vill en lantbrukare i regel ha minst 50 000 kronor **per stolpe per år** i ersättning, som kompensation för försvarat brukande av åkermarken, om en ny ledningsstolpe planeras på fastigheten.
- Högsänningsledningar kan ha negativ påverkan på fertiliteten på de djur som betar i närheten av kraftledningen.
- Beakta säkerheten. Skördemaskiner inom jordbruksnäringen kan ha avsevärt högre höjd i arbetsläge än de maximala 4.5 meter de får vara i transportläge, vilket påverkar säker ledningshöjd. Alla ledningsstolpar och staglinor skall hållas permanent märkta med tydliga runtomgående reflexband inom 1,2 – 1,5 m höjd för att minimera påkörningsrisken vid fältarbeten i mörker med breda jordbruksmaskiner.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av chef för naturmiljöenheten Britta Wännström med Therese Wikström som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Jens Haapalahti och Åsa Algotsson samhällsplanering- och kulturmiljöenheten, Alexander Lindgren

Länsstyrelsen
Norrbotten

YTTRANDE

Datum
2020-04-03

Diarienummer
407-2158-2020

6 (6)

miljöskydds-enheten, Martin Lundqvist landsbygds-enheten samt Ellen Blind naturresurs- och rennäring-enheten medverkat.

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.